

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM
TO PROVIDE DEVELOPING THE TOURISM INDUSTRY OF UKRAINE

У статті обґрунтовано основне завдання державної стратегії розвитку туризму. Запропоновано основні сфери механізмів стратегії розвитку туристичної галузі України та їхні інструменти для імплементації державної концепції розвитку галузі. Автором сформульовано механізми реалізації програм туристичної галузі, а саме легкості переміщення, добровільної акредитації, розбудови транспортно-туристичної інфраструктури, рекламування туристичних принад, розбудови «сталого» туризму, управління якістю туристичних послуг персоналом. На підставі схваленої Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року показано координацію механізмів та їхніх інструментів з напрямками стратегії розвитку туризму в Україні. Систематизовано механізми державного регулювання розвитку сфери, їхні завдання й інструменти реалізації відповідно до державної стратегії. У статті запропоновано організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку туристичної галузі України.

Ключові слова: механізм, інструмент, туризм, туристична галузь, стратегія розвитку туризму, організаційний механізм, правовий механізм, економічний механізм, фінансовий механізм.

В статті обоснована основна задача державної стратегії розвитку туризму. Предложенные основные сферы механизмов стратегии развития туристической отрасли Украины и их инструменты для имплементации государственной концепции развития отрасли. Автором сформулированы механизмы реализации программ туристической отрасли, а именно легкости перемещения, добровольной аккредитации, развития транспортно-туристической инфраструктуры, рекламы туристических достопримечательностей, развития «устойчивого» туризма, управле-

ния качеством туристических услуг персоналом. На основании одобренной Стратегии развития туризма и курортов до 2026 года показано координацию механизмов и их инструментов с направлениями стратегии развития туризма в Украине. Систематизированы механизмы государственного регулирования развития сферы, их задачи и инструменты реализации в соответствии с государственной стратегией. В статье предложен организационно-экономический механизм обеспечения развития туристической отрасли Украины.

Ключевые слова: механизм, инструмент, туризм, туристическая отрасль, стратегия развития туризма, организационный механизм, правовой механизм, экономический механизм, финансовый механизм.

The article substantiates the main goal of the state strategy of tourism development. Within the strategic management of tourism development in Ukraine, the main spheres of mechanisms of the tourism industry development strategy for Ukraine and their instruments to implement the state concept of the development of the industry, namely regulatory, organizational, managerial, social, financial, economic, information and communication mechanisms, are offered. According to approved Tourism and Resort Development Strategy until 2026, coordination of mechanisms and their instruments with the directions of tourism development strategy in Ukraine is shown. Mechanisms of state regulation of development of the sphere, their tasks and instruments of implementation in accordance with the state strategy are systematized. The article offers an organizational and economic mechanism for ensuring the development of the tourism industry in Ukraine.

Key words: mechanism, instruments, tourism, tourism industry, tourism development strategy, organizational legal mechanism, mechanism, economic mechanism, financial mechanism.

УДК 330.42:669.1

Заворуєва О.С.

старший викладач

Кіровоградський інститут розвитку людини Вищого навчального закладу Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Постановка проблеми. Сучасною тенденцією у національній економіці розвинених країн є висока частка туристичних послуг у структурі ВВП і споживання. У галузь туризму інтенсивно інтегруються новітні інформаційно-комунікаційні технології, електронна торгівля та інші ресурси інформаційної економіки. Також глобальні перетворення у площині сталого розвитку економік країн світу безпосередньо впливають на розвиток туризму. Такі процеси зумовлюють пошук країнами з нижчою конкурентоспроможністю туристичної сфери нових механізмів з удосконалення управління туристичною галуззю та туристичної діяльності, удосконалення державної туристичної політики, формування туристичної інфраструктури країни відповідно до міжнародних стандартів, використання потенціалу туристичних ресурсів. Такі зміни

стосуються, зокрема, й України. Ці механізми мають відповідати макроекономічній стратегії розвитку сфери туризму й тактики туристичної діяльності, а також обґрунтованим конкретним заходам щодо впровадження інноваційних форм організації туристичної діяльності і принципів сталого розвитку економіки галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми формування стратегії розвитку туризму, механізмів і стратегічних сфер (напрямів) досягнення цілей та реалізації завдань державної стратегії розвитку галузі здійснювали у своїх наукових працях багато українських і зарубіжних вчених, науковців і практиків, зокрема: О. Амоші, І. Балабанова, М. Біржакова, Д. Веденіна, А. Грищук, В. Данильчука, М. Долішній, О. Любіцева., О. Ігнатенко, В. Куценко, Л. Мазнік, О. Невелєв,

В. Пазенок, В. Пила, А. Сидорова, В. Федорченко, О. Чмир, В. Цибуха, В. Шкарупа, І. Школа, Е. Щепанський та інші, проте ці питання потребують подальшого вивчення та аналізу. Відповідно до нових умов розвитку туристичної галузі України, інтеграції країни у світовий туристичний простір, загроз, пов'язаних з функціонуванням безвізового режиму з країнами-гігантами європейського туристичного бізнесу сьогодні актуальним є розробка ефективних у короткостроковий період механізмів забезпечення розвитку туристичної галузі України.

Постановка завдання. Метою статті встановлено обґрунтувати та пояснити організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку туристичної галузі України та основні сфери і напрями його реалізації відповідно до стратегії розвитку галузі туризму і туристичної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток туризму стимулює зростання суміжних сфер національної економіки, що є особливо важливим для регіонального розвитку України. Зазначимо, що ресурсний потенціал України вигідний для постійного залучення туристів завдяки унікальним природним можливостям, багатій історичній та культурній спадщині держави.

Індивідуальний, комплексний та мобільний характер сучасного туризму сформував попит на безпечне для життя і здоров'я середовище, здатне забезпечити права громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, задовольнити їх духовні потреби при здійсненні туристичних подорожей. Отже, основними причинами неефективної реалізації конкурентних переваг унікального ресурсного потенціалу України можна вважати:

– низька якість складових національного туристичного продукту; значна частина природних територій та об'єктів культурної спадщини не пристосована для відвідувань туристами, туристична інфраструктура в цілому не відповідає якісним

параметрам, а туристичні послуги у більшості секторів туристичної індустрії – вимогам щодо якості обслуговування;

– відсутність комплексної політики держави, несформованість раціональних форм державного у правління у сфері туризму і діяльності курортів, невідповідність нормативно-правового та організаційно-фінансового забезпечення сучасним потребам населення та економіки держави, існуючим параметрам туристського потоку, тенденціям розвитку туризму [2].

У результаті загострення кризових явищ у сфері туризму та курортів виникла нагальна потреба в удосконаленні державної політики у галузі, пріоритетів і принципів її реалізації, повноважень і компетенції суб'єктів туристичної діяльності, впровадження ефективних організаційно-економічних, правових, інформаційних механізмів розвитку сфери туризму та курортів як високорентабельної та конкурентоспроможної на міжнародному рівні галузі національної економіки. Для розв'язання системних проблем у галузі туризму і туристичній діяльності необхідна стратегічно орієнтована державна політика.

А сучасна макроекономічна стратегія розвитку галузі дасть можливість більш ефективно скоординувати туристичну діяльність. Основним завданням стратегії має бути визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України [1].

З позиції стратегічного управління розвитком туризму в Україні науковці А. Грищук та Ю. Масюк пропонують основні сфери механізмів стратегії розвитку туристичної галузі України (табл. 1), за допомогою яких має реалізовуватися державна концепція розвитку галузі.

Таблиця 1

Основні сфери механізмів стратегії розвитку туристичної галузі України

Механізм	Інструменти управління стратегією
Нормативно-правовий	Нормативно-правові акти, документи дозвільного характеру, національні та міжнародні стандарти і сертифікати тощо
Організаційно-управлінський	Концепції, програми, проекти, плани та ін.
Соціальний	Макроекономічні показники (рівень доходів населення, рівень цін, рівень пенсій, соціальні виплати, рівень зайнятості тощо), галузеві показники (мінімальна та середня зарплата у галузі, рівень зайнятості по галузі, рівень цін по галузі, рівень цін на паливо тощо), регіональні показники (мінімальна та середня зарплата у регіонах, рівень зайнятості у регіонах, рівень цін у регіонах, рівень цін на паливо у регіонах тощо)
Фінансово-економічний	Податки, збори, податкові пільги, амортизаційні відрахування, кредити, страхування, вартість нерухомості, оренда (лізинг), валютний курс тощо
Інформаційно-комунікаційний	Програмно-комп'ютерне забезпечення по галузі, забезпечення мобільним та Інтернет зв'язком, інформаційні потоки, комунікативні бар'єри тощо

Джерело: сформовано і доповнено автором за [3]

Відповідно до вимог та проблем розвитку сфери туризму урядом схвалено Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (далі – Стратегія-2026) [1]. У документі головною метою визначено «формування сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та курортів згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення її на високорентабельну, інтегровану у світовий ринок конкурентоспроможну сферу, що забезпечує прискорення соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому, сприяє підвищенню якості життя населення, гармонійному розвитку і консолідації суспільства, популяризації України у світі».

Імплементация Стратегії розвитку туризму відбувається шляхом впровадження інструментів механізмів реалізації програм туристичної галузі, які координуються з основними заходами визначених пріоритетних напрямів державної стратегії розвитку туризму в Україні: забезпечення безпеки туристів, нормативно-правова база сфери туризму та курортів, розвиток туристичної інфраструктури, маркетингова політика розвитку туризму та курортів України, підтримка екосистеми курортів та етноспадщини України, розвиток людських ресурсів (рис. 1).

Основними інструментами організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку туризму мають бути:

1) система нормативних правових актів регіонів, міст та ОТГ, які мають логічний зв'язок і послі-

довне використання конкретних методів та інструментів державного регулювання;

2) інформаційна, методологічна та інструментальна підтримка підготовки й прийняття управлінських рішень на рівні регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування;

3) широке застосування елементів стратегічного управління при оптимальному поєднанні його з методами й формами оперативного (короткострокового) управління [4, с. 177].

Для досягнення цілей Стратегії-2026 відповідно до пріоритетних напрямів визначено механізми державного регулювання розвитку сфери туризму та курортів, які мають ефективно взаємодіяти: правовий, організаційний, економічний та фінансовий.

Реальна імплементація програм і стратегії розвитку туристичної галузі можлива за рахунок функціонування відповідного до пріоритетних напрямів розвитку галузі в умовах сталого її розвитку організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку туристичної галузі України. Організаційно-економічний механізм забезпечення ґрунтується на системі послідовного здійснення державою спільно із суб'єктами туристичної діяльності та місцевого самоврядування туристичних регіонів планування, фінансування та організаційно-управлінських функцій з реалізації концепції розвитку туризму через заявлену стратегію. Головними суб'єктами реалізації механізму та об'єктами підтримки мають стати

Таблиця 2

Механізми державного регулювання розвитку сфери туризму та курортів у Стратегії-2026

Механізм	Завдання та принцип дії механізму	Інструменти
Правовий	Орієнтований на дотримання учасниками процесу реалізації Стратегії-2026 принципів конституційності, законності та прозорості	Нормативно-правові акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування
Організаційний	Спрямований на забезпечення принципів партнерства та співробітництва органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, представників бізнесових та наукових кіл, громадських організацій	План заходів з реалізації Стратегії-2026 на основі установлених показників розвитку для оцінки досягнення цілей, що здійснюються на державному, регіональному та місцевому рівні; цільові та регіональні програми розвитку сфери туризму та курортів; договори, що укладаються, зокрема на засадах державно-приватного партнерства
Економічний	Забезпечує дотримання принципів сталого розвитку територій та утримання високого рівня конкурентоспроможності галузі	Економічні інструменти для залучення інвестицій у туристичну галузь; преференції українському виробнику туристичної продукції; фінансове оздоровлення підприємств туристичної галузі; сучасні інформаційні й маркетингові технології
Фінансовий	Забезпечує реалізацію принципів прозорості та передбачуваності дій органів державної влади з розподілу коштів державного бюджету, інвестицій, грантів міжнародних організацій, залучення кредитів банків та небанківських установ, коштів недержавних цільових фондів, лізингових компаній	Кошти державного та місцевих бюджетів, суб'єктів туристичної діяльності, коштів міжнародної технічної допомоги, інших міжнародних донорів, фінансових організацій (установ), коштів інвесторів та інших джерел, не заборонених законом

Джерело: сформовано автором за [1]

Рис. 1. Механізми реалізації програм туристичної галузі відповідно до напрямів стратегії розвитку туризму в Україні (побудовано автором на основі матеріалів [1; 5])

відновлені СЕЗ, туристично-курортні ареали як укрупнені «точки зростання» туристичного потенціалу країни та туристичні кластери з поєднанням різноманітних, але економічно та екологічно близьких видів туризму.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, розвиток туристичної галузі залишається актуальним для України. Унікальний комплекс історичних, культурних та природних пам'яток, значні рекреаційні можливості, які має Україна приваблюють дедалі більше українських туристів, зокрема й іноземних. Забезпечувати належну віддачу від цього потужного потенціалу, використовувати його для активного відпочинку та оздоровлення людей можна лише за умови чіткої організації туризму, впровадження ефективних механізмів державного

регулювання галузі, залучення до неї досвідчених і кваліфікованих кадрів. Тобто туризм визначається як один з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України. У контексті стратегічного управління розвитком туризму в Україні запропоновано основні сфери механізмів стратегії розвитку туристичної галузі України та їхні інструменти для імплементації державної концепції розвитку галузі, а саме нормативно-правовий, організаційно-управлінський, соціальний, фінансово-економічний, інформаційно-комунікаційний механізми.

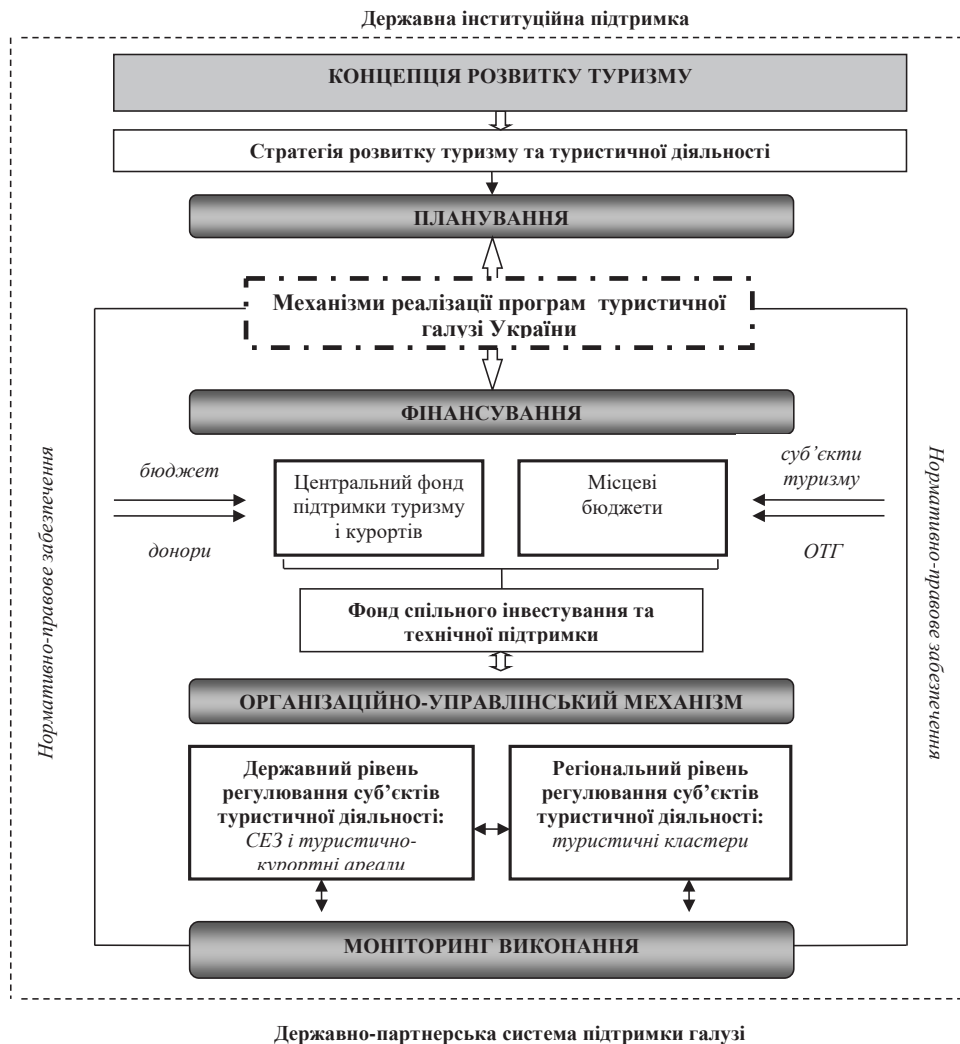

Рис. 2. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку туристичної галузі України (удосконалено автором)

Для успішної імплементації Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року на основі підходу сталого розвитку показано координацію механізмів та їхніх інструментів з напрямками стратегії розвитку туризму в Україні: безпека туристів, нормативно-правова база сфери туризму та курортів, розвиток туристичної інфраструктури, маркетингова політика розвитку туризму та курортів України, підтримка екосистеми курортів та етноспадщини України, розвиток людських ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

[laws/show/168-2017-%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80) (дата звернення: 02.11.2016).

2. Гнатів О. К. Проблеми розвитку вітчизняного туризму // *Економіка України*. 2006. № 5. С. 23-25.

3. Масюк Ю. О. Стратегічне управління розвитком туризму в Україні : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.03 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка МОНУ. Львів, 2017. 318 с.

4. Лужанська Т. Ю. Стратегії розвитку регіональних туристичних дестинацій // *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2014. № 2(2). С. 175-180.

5. Шатило О. А. Напрями державного регулювання туристичної галузі в Україні. *Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку*: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 жовт. 2014 р. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. С. 60-61.